

ŞAMMAN

İLK TABİP

M. Bilgin Saydam

- Toplayıcı-avcı-çoban ilk(s)el toplulukların yaşamı, anacıl-**animistik** dizge içinde süregider.
- İnanç sistemleri, **çok-ruhlu / çok-tanrılı** bir evrende, doğa ve doğaüstü güçlerle yakın ilişkilerin dinamiklerini yansıtır.
- Sıradan insanlar ruh ve tanrılarla doğrudan münasebete giremezler.
- **Kutsal**'a müracaat için yetkili ve yeterli aracı, şamandır.

Şamanlar, kutsal'la doğrudan ilişkiye girmek için gerekli beceri ve yöntemlerle donanmış profesyonellerdir.

- Özellikle,
- **ruhsal / bedensel hastalıkların tedavisi,**
- **tören ve ayinlerin yönetimi,**
- **ruh-rehberliği ve**
- **büyü, kehanet**
- konularında uzmanlaşmış kişileri tanımlayan "şaman" terimi Tunguzca kökenlidir.

Şaman = (Ruhları) “bilen”

- tanrılar ve ruhlarla, ölümlüler arasındaki sınırı,
- henüz ölmeden,
- kendi istek ve iradesiyle ve
- geri dönüşlü
- aşan ve
- öte dünyada işlevsel olan
- profesyoneldir.

ŞAMAN (Tunguzca)

- **KAM** (Altayca / Tatarca)
- **OYUN** (Yakutça)
- **BAKŞI** (Kırgızca / Kazakça)
- **BÖGE - UDAGAN** (Moğolca / Buryatça / Kalmukça)
- **SAMATI** (Uygurca)

ŞAMAN ARACI

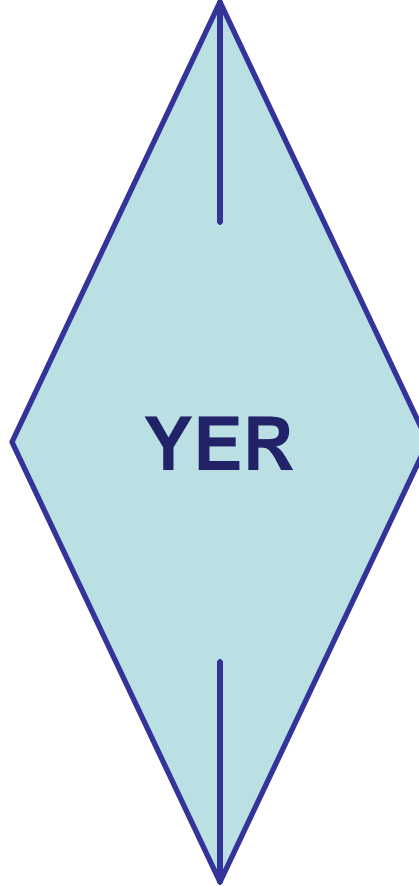
ARAYÜZ

Dünyevî

Uhrevî

GÖK

YERALTI

RUHSAL / BEDENSEL HASTALIKLARIN TEDAVİSİ

- ETYOLOJİ
- TEŞHİS YÖNTEMLERİ
- ETYOPATOGENETİK AÇIKLAMA
- TEDAVİ YÖNTEMLERİ

TEŞHİS ŞART !

**Hizmetkârı veya müttefiği cinler / ruhlar
ile iletişim kuran
şaman,
hastalığın "gerçek" nedenini öğrenir.**

Hastalıkların tanı ve tedavisinde hareket zemini **animistik** çerçevededir.

- Belli başlı iki hastalık nedeni vardır:
- **1- Ruhun, cinler / kötü-ruhlar tarafından kaçırılması**
- **2- Cinlerin / kötü-ruhların insan ve hayvanların içine girmesi**

Şamanî dizgenin temelinde yatan
“esrime” (trans / vecd / ekstaz),
şamanın kendi isteğiyle başlatıp bitirdiği
paranormal bir bilinçlilik hâlidir.

- Gündelik yaşamın sıradan gerçekliğinden çıkarak **kozmik-bütüncül algılama ve eylem** boyutuna geçen şaman, gerçeküstü boyuttaki etkinliğiyle sağladığı düzen ve uyumu, **gündelik kutsal-dışı** yaşama aktarır.

- Kısmî veya total olabilen esriklik halinde, bir **bilinç ayrışması** (*disosiasyon*) olur.
- **‘Aykırı’** bilinçliliğe kayma yöntemleri:
  - psikoaktif maddeler,
  - dans,
  - zorlayıcı egzersiz,
  - aşırı sıcak / soğuk,
  - susuzluk, oruç,
  - tekdüze ritimli müzik,
  - bedensel acı,
  - boynun sıkıştırılmasıyla beyin toplardamarlarında konjesyon,
  - bakışın fiksasyonu,
  - tütsü,
  - nefesin tutulmasına eklenen hızlı / derin soluma

RUHSAL SEYYAH olarak ŞAMAN

- Hastanın bedeninden uzaklaşan ayartılmış, zaptedilmiş ruhu aramak, cinler/ruhlar âleminde, tehlikeli bir yolculuğu gerektirir.
- Buyruğundaki cinlerin yardımıyla, karşılaştığı doğaüstü güçlerle çarpışan, onları yenerek / kandırarak bertaraf eden, yakararak ikna eden şaman, yolunu şaşırarak kaybolmuş veya kaçırılmış ruhu bulur.
- Ortak gerçekliğe döndüğünde hastaya ruhunu iade eder.

- Cinlerin ve kötü-ruhların insan bedenine girdiği durumlarda, hastalık (cin/kötü-ruh), bazı trüklerle
  - **Taş**
  - **Tüy**
  - **Kan**
  - **Et**
  - **Tükürük**
  - **Solucan ...**
- şeklinde somutlaştırılarak emilir veya büyüsel-cerrahî tekniklerle bedenden çıkartılır.

Hafif rahatsızlıklarda tedavi yöntemleri esrimeye başvurmadan uygulanabilir.

KÜLTÜRE ÖZGÜ DİZGE KÜLTÜRE ÖZGÜ ETYOPATOGENEZ KÜLTÜRE ÖZGÜ TEDAVİ

- “TİBBÎ” Sağaltım
- “ALLEGORİK” Sağaltım
- PSİKONEVROTİK HASTALIKLAR
- PSİKOSOMATİK HASTALIKLAR

- **Şaman olma yetisi genellikle geç erinlikte belli olur.**
- **Anadan / atadan, kıza / oğula geçebilir.**

KALITIM

ÇAĞRILMA

- DÖNÜŞÜM –

ÖLÜM → YENİDEN DOĞUM

EĞİTİM

KABUL TÖRENİ

ÇAĞRILMA → DÖNÜŞME

ŞAMAN HASTALIĞI

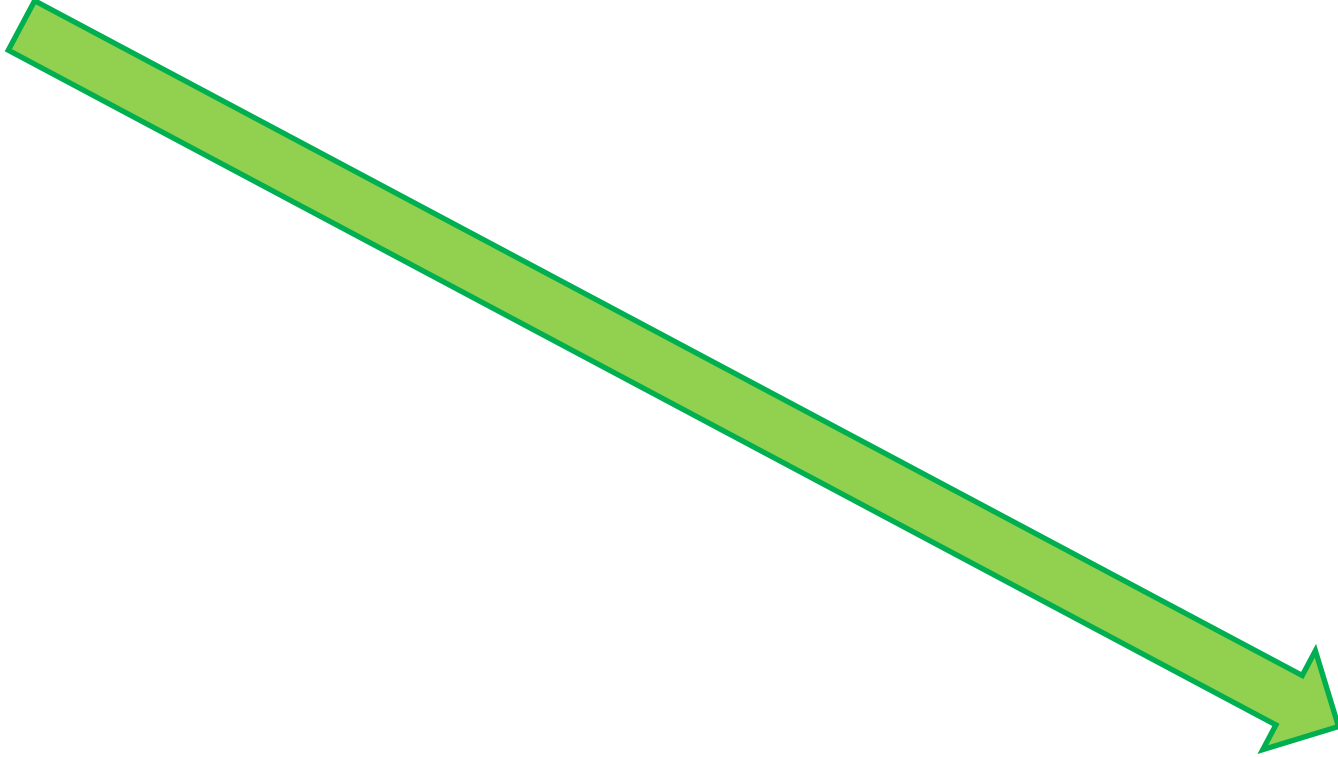
YARALI ŐIFACI

“wounded healer”

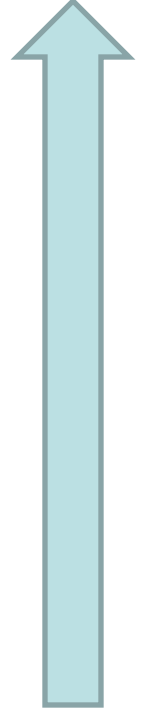
ŐIFACI

YARALI

SAĐLIKLI

HASTA

Şamanlar

farklı / aykırı kişilik yapısındadırlar :

- **Transvestitizm sık görülür.**
- **Şamanlık inisiasyonunda psikozla ilintilendirilebilecek ögeler mevcuttur.**
- **Genellikle ait oldukları topluluktan izole yaşarlar.**
- **Algı yanılsamalarını, profetik düşlerini, insanları etkilemede kaynak/destek olarak kullanırlar.**

- **AK-KAM**

- **KARA-KAM**

ŞAMAN-RUH İLİŞKİSİ

- ÇARPILMA (POSESYON) HALİ
- SAHİPLİK HALİ

**Şaman törensel dizge
içinde hareket eder.**

- **Koruyucu cinlerini temsil eden kanat / tüy / pençe / kulak / kemik gibi hayvan uzuvları, resimlerle süslü giysisi,...**
- ... gökyüzü veya yeraltı yolculuklarında kullandığı mitolojik / kozmik figürlerle bezenmiş davul, zil gibi müzik araçları

özgün donanımını oluşturur.

- Koruyucu cinlerini temsil eden kanat / tüy / pençe / kulak / kemik gibi hayvan uzuvları, resimlerle süslü giysisi,...
- ... gökyüzü veya yeraltı yolculuklarında kullandığı mitolojik / kozmik figürlerle bezenmiş davul, zil gibi müzik araçları

özgün donanımını oluşturur.

GENÇ YAŞAM

- Yaşam ölümle malûdür.
- Zira zaman, varoluşu şekillendirerek, olasılıkları azaltır.
- Şekillenmek giderek ölmek demektir.
- ÇARE = Köklere dönüş

- Tanrılarla içiçe yaşam →
- → Kopukluk →
- → Ölüme (yaşlanmaya) mahkûmiyet

KUTSAL - DÜNYASAL

- Zararı tamir etme
- Zamanı geri çevirme
- ŞEKİLLENMEYİ İPTAL ETME

MIZIKMA HAKKI *TANRILARA AİTTİR*

ZİRA ANCAK TANRILAR ZAMAN'I GERİ
ALABİLİRLER

ZAMAN-SALLIK = ŞEKİL-LENME

- **HAYATIN VE EVRENSEL YENİLENİŞİN MERKEZİNDE BİR VARLIĞA YANSIMA / FIRLATILMA HALİ**
- **ARKAİK / YARATICI GÜÇ BİLİNCİ**
- **→**
- **MİSTİK DENEYİM KÖKLERE (CENNETE) GERİ DÖNÜŞÜ İÇERİR.**
- **ÖTE-GÜÇLERLE İLİŞKİ MÜMKÜNDÜR.**

Güney Borneolu Ngadju-Dayak'larda insanlarla tanrılar (özellikle Sangiang) arasındaki aracılar, *balian* denilen kadın rahip/şamanlarla *basir* denilen "cinsiyetsiz" rahip/şamanlardır (*basir* terimi "döl veremeyen", "iktidarsız" anlamına gelir). Bu ikinciler kadın gibi giyinen ve davranan gerçek hermafrodit kişilerdir.

- Hem *balian'lar* hem de *basir'ler* Sangiang tarafından "seçilirler"; dans ve davul çalma gibi normal esrime tekniklerine başvurulsa bile, tanrı tarafından çağrılmadan onun hizmetçisi olunamaz. Ngadju-Dayaklar bu konuda açık ve kesin konuşurlar: Kişi tanrı tarafından çağrıldığını hissetmedikçe esrimesi mümkün değildir.
- Basir'lerin çift cinsiyetlilik ve iktidarsızlığına gelince, bunların önemi iki kozmolojik düzey (Yer ve Gök) arasında aracı sayılmaları ve ayrıca dişil öge (Yer) ile eril öge (Gök) yi kişiliklerinde birleştirmelerinden ileri gelir. Bu ritüel bir *androgynie*, tanrısal varlığın "iki-birliğini" ve *coincidentia oppositorum'u* (karşıtların bir arada bulunması) ifade eden arkaik bir formüldür.
- *Basir'lerin* iki cinsliliği gibi *balian'lann* fahişeliği de aynı şekilde "aracılığın" kutsal anlam ve değeri ile kutuplaşmayı kaldırmanın gereği üzerine kuruludur.

**Şaman törensel
dizge içinde
hareket eder.**

KAOS

- Şekillenmemişlik
- Sınırsız potansiyel

- Ancak kaos'ta herşey, herşey olabilir.

- Kaos'a geri dönüş
- Kaos'ta geri dönüş